

Koivuranta-Vaara Päivi

15.3.2017

9/2017

Kunnan- ja kaupunginhallituksille
Kuntayhtymien hallituksille

Tartuntatautilaki

Uusi tartuntatautilaki tuli voimaan 1.3.2017 ja korvaa vuoden 1986 useaan otteeseen muutetun lain.

Kunta vastaa edelleen oman alueensa tartuntatautien torjunnasta ja muun muassa terveystarkastusten järjestämisestä. Sairaanhoidopiiri tukee kuntaa asiantuntemuksellaan.

Kunnan tartuntataudeista vastaavassa toimielimessä päätettyjä asioita siirtyy virkasuhteessa olevan lääkärin päätettäväksi. Kunnan ja sairaanhoidopiirin lisäksi myös aluehallintovirasto nimeää tartuntataudeista vastaavan lääkärin. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) asema valtakunnallisena asiantuntijalaitoksena vahvistuu.

Hoitoon liittyvien infektioiden ja lääkkeille erittäin vastustuskykyisten mikrobikantojen lisääntyminen ovat tartuntatautien torjunnan kannalta vaikeutuva ongelma. Uusi laki täsmentää työnjakoa ja velvoitteita terveydenhuollon ja sosiaalihuollon toimintayksiköille.

THL, sairaanhoidopiirit ja kunnat saavat oikeuden perustaa tapauskohtaisia rekistereitä epidemian selvittämiseksi ja tartunnan jäljittämiseksi. Rokotusten haittavaikutusilmoitusten käsittely siirtyy THL:ltä Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuselle (Fimea).

Tartuntatautilaki velvoittaa kaikki hallinnon tasot varautumaan poikkeukselliseen epidemiaan, kuten pandemiaan, ja selventää niiden työnjakoa. Johtovastuu on sosiaali- ja terveysministeriöllä, kuten tähänkin asti.

Uudistetun tartuntatautilain myötä käyttöön tulee uusi etuus, tartuntatautipäiväraha. Se korvaa nykyiset etuudet eli päivärahan ja ansionmenetykskorvauksen, joita henkilö saa joutuaan olemaan poissa töistä esimerkiksi karanteenin tai eristyksen vuoksi.

Tässä yleiskirjeessä esitetään lain sisältö tiivistetyssä muodossa painottaen erityisesti kunnan osuutta tartuntatautien torjunnassa.

Lisätiedot:

Hallintoylilääkäri Päivi Koivuranta-Vaara, p. 09 771 2774

Tartuntatautilaki (1227/2016)

Tartuntatautiin luokittelu (4-5 §)

Tartuntataudit luokitellaan kolmeen ryhmään kuten aikaisemminkin: yleisvaarallisiin, valvottaviin (ennen ilmoitettaviin) sekä muihin tartuntatauteihin. Yleisvaaralliset ja valvottavat tartuntataudit määritellään valtioneuvoston asetuksella. Lisäksi valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin, mitkä muista tartuntataudeista, jotka edellyttävät säännöllistä seuranta, kuuluvat ilmoitusvelvollisuuden piiriin.

- Tartuntatauti on yleisvaarallinen, jos taudin tarttuvuus on suuri, tauti on vaarallinen ja taudin leviäminen voidaan estää tautiin sairastuneeseen tai altistuneeseen henkilöön kohdistettavilla toimenpiteillä.
- Tartuntatauti on valvottava, jos taudin esiintymisen seuranta edellyttää lääkärin antamia tietoja tai erikseen kerättäviä lisätietoja, taudin leviämisen ehkäiseminen edellyttää erityisiä toimia taudin toteamiseksi tehtävän tutkimuksen ja taudin hoidon toteutumisen varmistamiseksi tai kyseessä on kansallisella rokotusohjelmalla ehkäistävä tauti.
- Muiden tartuntatautiin ryhmään kuuluvista taudeista osa edellyttää säännöllistä seuranta väestölle aiheuttamansa tautitaakan tai epidemiaavaaran vuoksi.

Tartuntatautiin torjuntatyön järjestäminen ja viranomaiset (6-13 §, 18-19 §)

Tartuntatautiin torjunnan yleinen suunnittelu, ohjaus ja valvonta kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriölle. Ministeriö vastaa valtakunnallisesta terveydenhuollon häiriötilanteisiin tai niiden uhkaan varautumisesta ja näiden tilanteiden johtamisesta. Tartuntatautiin torjunnan asiantuntijaelimenä toimii sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä tartuntatautiin neuvottelukunta.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) toimii kansallisena asiantuntijalaitoksena, joka tukee asiantuntemuksellaan sosiaali- ja terveysministeriötä ja aluehallintovirastoja, ylläpitää valtakunnallisia epidemiologisia seurantajärjestelmiä sekä ohjaa ja tukee tartuntatautiin torjuntatyötä kunnissa, sairaanhoitopiirien kuntayhtymissä sekä sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköissä. Laitos toimii Euroopan unionin tartuntatautiin epidemiologisesta seurannasta ja tartuntatautiin ilmoittamisesta vastaavana toimivaltaisena viranomaisena.

THL:lla on merkittävä rooli myös tartuntatautiin toteamiseksi suoritettavissa laboratorio- tutkimuksissa. Se toimii kansallisena asiantuntijalaboratoriona Maailman terveysjärjestön ja Euroopan unionin edellyttämällä tavalla ja osallistuu asiantuntijalaboratorioiden yhteistyöhön.

Tartuntatautiin toteamiseksi tarvittavia laboratoriotutkimuksia ja -tehtäviä suoritetaan THL:ssa ja tähän tarkoitukseen toimiluvan saaneissa laboratorioissa. Laboratorioiden toimiluvat myöntää aluehallintovirasto, jonka on pyydettävä THL:n lausunto ennen toimiluvan myöntämistä. Myös laboratorioiden valvonnassa aluehallintovirasto käyttää hyväksi THL:n asiantuntemusta.

Aluehallintovirasto sovittaa yhteen ja valvoo tartuntatautiin torjuntaa alueellaan. Se valvoo, että sairaanhoitopiirien kuntayhtymät ovat varautuneet alueellisesti terveydenhuollon häiriötilanteita varten. Aluehallintovirastossa on oltava virastoon virkasuhteessa oleva tartuntataudeista vastaava lääkäri.

Sairaanhoitopiirin kuntayhtymä ohjaa ja tukee asiantuntemuksellaan kuntia sekä sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköitä tartuntatautiin torjunnassa, kehittää alueellisesti niiden diagnostiikkaa ja hoitoa sekä selvittää epidemioita yhdessä kuntien kanssa. Sairaanhoitopiirin kuntayhtymässä on oltava virkasuhteinen tartuntataudeista vastaava lääkäri.

Kunnan tulee järjestää alueellaan tartuntatautien vastustamistyö osana kansanterveys-työtä kansanterveislain, terveydenhuoltolain ja tartuntatautilain mukaisesti. Kunnassa on oltava kuntaan virkasuhteessa oleva tartuntataudeista vastaava lääkäri. Terveyskeskuksen tartuntataudeista vastaavan lääkärin on otettava selvää epäillyn tai todetun tartuntataudin laadusta ja sen levinneisyydestä sekä ryhdyttävä tarpeellisiin toimenpiteisiin taudin leviämisen estämiseksi.

Tartuntatautien torjuntatyön lainmukaisuuden valvonta ja siihen liittyvä ohjaus kuuluu aluehallintovirastolle toimialueellaan. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira) ohjaa aluehallintovirastojen toimintaa. Lisäksi se valvoo tartuntatautien torjuntatyön lainmukaisuutta ja antaa siihen liittyvää ohjausta, kun kysymyksessä ovat asiat, jotka ovat periaatteellisesti tärkeitä, koskevat usean aluehallintoviraston toimialuetta tai koko maata, liittyvät Valvirassa käsiteltävään muuhun valvonta-asiaan sekä asiat, joita aluehallintovirasto on esteellinen käsittelemään.

Sairastuneiden ja sairastuneiksi epäiltyjen tunnistaminen ja tartunnan jäljitys (14-17 §, 20-27 §)

Kunnan on järjestettävä yleisiä rokotuksia ja terveystarkastuksia tartuntatautien ehkäisemiseksi. Rokotukseen tai terveystarkastukseen osallistuminen on vapaaehtoista.

Aluehallintovirasto voi määrätä esimerkiksi jollakin paikkakunnalla tai tietyssä työpaikassa tai kulkuneuvossa oleskeleville terveystarkastuksen yleisvaarallisen tartuntataudin leviämisen estämiseksi. Aluehallintovirastolla on vakavassa tilanteessa mahdollisuus myös päättää, että terveystarkastukseen osallistuminen on pakollista.

Lääkäri, joka toteaa yleisvaarallisen tai valvottavan tartuntataudin, on ensisijaisesti vastuussa sairastuneen potilaan ja mahdollisesti muiden tartunnan saaneiden tutkimisesta ja hoidosta. Jos hän ei voi itse tätä tehdä, hänen on siirrettävä tehtävä kunnan tai sairaanhoitopiirin kuntayhtymän tartuntataudeista vastaavalle lääkärille ja annettava tälle hoidon kannalta välttämättömät tiedot. Hoitovastuun siirrosta tehdään merkintä potilaskertomukseen.

Lääkärin on ilmoitettava kunnan tai sairaanhoitopiirin kuntayhtymän tartuntataudeista vastaavalle lääkärille, jos hän saa tietää potilaansa sairastavan tai elinaikanaan sairastaneen yleisvaarallista tai valvottavaa tartuntatautiä, joka voi aiheuttaa tartunnan vaaran toiselle henkilölle. Tartuntataudeista vastaavalla lääkärillä on tällöin oikeus salassapitosäännösten estämättä ilmoittaa todennäköisestä tartuntavaarasta asianomaiselle henkilölle ilmaiseksi tartunnanlähdettä.

Yleisvaaralliseen tai valvottavaan tartuntatautiin sairastuneen ja sairastuneeksi perustellusti epäillyn henkilön on ilmoitettava asiaa selvittävälle lääkärille tartuntataudin leviämisen estämiseksi käsityksensä tartuntatavasta, -ajankohdasta ja -paikasta sekä niiden henkilöiden nimet, jotka ovat voineet olla tartunnan lähteenä tai saada tartunnan.

Terveydenhuollon ja sosiaalihuollon toimintayksikön on torjuttava hoitoon liittyviä infektioita. Toimintayksikön johtajan on seurattava tartuntatautien ja lääkkeille erittäin vastustuskykyisten mikrobin esiintymistä ja huolehdittava tartunnan torjunnasta käyttäen apunaan tartuntatautien torjuntaan perehtyneitä terveydenhuollon ammattihenkilöitä.

Epidemioiden selvittäminen ja tiedonsaantioikeus

Kunnan tartuntataudeista vastaavan lääkärin tehtävä on paikallisten epidemioiden selvittäminen.

Sairaanhoitopiirin tartuntataudeista vastaava lääkäri ohjaa sairaanhoitopiirin alueella epidemioiden selvitystä ja tartunnan jäljittämistä sekä selvittää laajalle levinnyttä epidemiaa yhteistyössä kuntien kanssa.

Jos epidemia on levinnyt usean sairaanhoitopiirin alueelle, tauti on erityisen vakava tai epidemiaselvitys on muutoin valtakunnallisesti tärkeä, THL tukee epidemioiden selvittämistä kunnissa ja sairaanhoitopiirin alueella sekä toteuttaa epidemiaselvityksiä. THL vastaa kansainvälistä yhteistyötä edellyttävästä epidemian selvityksestä ja tartunnan jäljityksestä.

Sosiaali- ja terveysministeriöllä on oikeus saada tehtäviensä hoitamisessa tarvittavat tiedot muilta viranomaisilta sekä yksityisiltä sosiaalihuollon ja terveydenhuollon toimintayksiköiltä.

THL:lla ja sairaanhoitopiirin tartuntataudeista vastaavalla lääkäriellä on oikeus saada viivytystä ja korvauksetta epidemian havaitsemiseen, selvittämiseen ja tartunnan jäljittämiseen tarvittavat tiedot

- kunnan ja valtion terveydenhuolto-, terveydensuojelu-, eläinlääkintä- ja elintarvikkevalvontaviranomaisilta
- tartuntatautitutkimuksia tekeville laboratorioilta ja yksityisiltä sosiaalihuollon ja terveydenhuollon toimintayksiköiltä sekä itsenäisiltä terveydenhuollon ammattihenkilöiltä
- matkanjärjestäjältä, majoituksen tarjoajalta ja ilma-aluksen tai muun aluksen omistajalta, haltijalta tai käyttäjältä

THL:lla ja sairaanhoitopiirin tartuntataudeista vastaavalla lääkäriellä on oikeus luovuttaa muille viranomaisille sellaiset epidemian selvitystä tehdessään saamansa tiedot, jotka ovat välttämättömiä viranomaisille säädettyjen tehtävien suorittamiseksi.

Jos kiireelliset toimet ovat välttämättömiä väestön terveyden suojelemiseksi, THL:lla on oikeus saada käyttöönsä ja yhdistää mm. potilasasiakirjoissa ja Kansaneläkelaitoksen etuusrekisterissä olevia tietoja taudin aiheuttajista, diagnooseista, tartunnan kulkuun vaikuttaneista tekijöistä sekä, hoidosta ja hoidon lopputuloksesta. THL voi myös poimia vertailuhenkilöitä tai tehdä otoksen väestötietojärjestelmästä.

THL:lla on vakavan epidemian uhatessa oikeus saada tietoja toiminnanharjoittajalta sairastuneiden ja satunnaisesti poimittujen vertailuhenkilöiden ostamista tuotteista, jotka ovat voineet toimia tartunnan välittäjinä.

Epidemian selvittämiseksi kerätyt henkilötiedot on hävitettävä sen jälkeen, kun epidemian selvittäminen tai tartunnan jäljitys on päätynyt eikä tietojen säilyttäminen ole välttämättöntä tartuntataudin torjunnan kannalta. Tartunnan jäljitys merkitään potilasasiakirjoihin.

Tartuntatauti-ilmoittaminen (28-31 §)

Lääkäri ja hammaslääkäri on salassapitosäännösten estämättä tehtävä ilmoitus epäilemästään tai toteamastaan yleisvaarallisesta ja valvottavasta tartuntatauti-ilmoituksesta THL:lle (*tartuntatauti-ilmoitus*). Tartuntatauti-ilmoitusta tekevä laboratorio on tehtävä tartuntatauti-ilmoitus toteamastaan yleisvaarallisen ja valvottavan tartuntataudin sekä muiden tartuntatauti-ilmoitettavista mikrobilöydöksistä ja mikrobien lääkeherkkyyksistä.

Tartuntatauti-ilmoitus sisältää potilaan tunnistetiedot ja tiedon ilmoituksen tekijästä sekä sellaiset potilasta, tartuntatauti, mikrobilöydöstä ja mikrobin ominaisuuksia, tartuntatapa, -aika ja -paikka sekä hoitoa koskevat tiedot sekä tartunnan kulkuun vaikuttavat tekijät, jotka ovat välttämättömiä taudin leviämisen estämiseksi ja epidemian selvittämiseksi.

Tunnistetietona ilmoitetaan potilaan henkilötunnus sekä yleisvaarallisissa ja valvottavissa tartuntataudeissa lisäksi potilaan nimi. Jos potilaalla, jolla on todettu muun tartuntataudin ilmoitettava mikrobilöydös, ei ole henkilötunnusta, ilmoitetaan hänen nimensä, syntymäaikansa ja sukupuolensa.

Jos tartuntataudin leviämisen ehkäiseminen edellyttää kiireellisiä kunnan toimenpiteitä, asia on saatettava kunnan tartuntataudeista vastaavan lääkärin tietoon. Myös juomaveden välityksellä leviävästä epidemiasta ja muusta elinympäristön mikrobien aiheuttamasta eläinten levittämästä tartunnasta on ilmoitettava kunnan terveydensuojeluviranomaiselle sekä elintarvikkeiden välityksellä leviävästä epidemiasta kunnan elintarvikkevalvontaviranomaiselle. Kunnan tartuntataudeista vastaavan lääkärin on ilmoitettava kunnan eläinlääkintäviranomaiselle epäilemästään, toteamastaan tai tietoonsa tulleesta zoonosista.

Tartuntatautirekisteri (32 §)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ylläpitää tartuntatauti-ilmoitusten perusteella valtakunnallista tartuntatautirekisteriä tautien seurantaa ja torjuntaa sekä viranomaistoimintaa, tilastointia ja tutkimusta varten. Laitos voi täydentää tartuntatauti-ilmoitusten tunnistetietoja väestörekisterijärjestelmästä tiedoilla potilaan asuinkunnasta ja -paikasta, syntymämaasta, maahanmuuttopäivästä, kansalaisuudesta ja mahdollisesta kuolemasta.

Sairaanhoitopiirin kuntayhtymän tartuntataudeista vastaavan lääkärin on tehtävä esityksiä tietojen korjaamisesta THL:lle sairaanhoitopiirin kuntayhtymän alueelle rekisteröidyistä tautitapauksista laboratorion ja hoitavasta terveydenhuollon toimintayksiköstä hankkiemiensa tietojen perusteella.

Muut rekisterit (33-43 §)

Otosseurantarekisteri

Yleisten tartuntatautien kuten hengitystieinfektioiden ja sukupuoliteitse tai pistohuumeiden välityksellä tarttuvien tautien esiintyvyydestä sekä torjunnan kannalta tärkeistä altistavista tekijöistä ei ole mahdollista saada riittävää tietoa lääkäreiden tai laboratorion ilmoituksista. Tarkoituksenmukainen seurantatapa on otosseuranta, johon valitaan vapaaehtoisia terveydenhuollon tai sosiaalihuollon toimintayksiköitä alueellisesti ja väestöllisesti edustavalla tavalla. Otosseurannalla seurattavista tartuntataudeista säädetään asetuksella.

Terveydenhuollon ja sosiaalihuollon toimintayksiköt toimittavat tiedot THL:n otosseurantarrekisteriin potilaiden tai asiakkaiden pääsääntöisesti kirjallisella suostumuksella. Suostumus näytteen ottoon voidaan poikkeuksellisesti saada suullisesti ilman todistajan läsnäoloa, kun henkilötietojen antaminen voisi olla henkilön edun vastaista.

Hoitoon liittyvien infektioiden rekisterit

THL ylläpitää valtakunnallista hoitoon liittyvien infektioiden rekisteriä. Laitoksella on oikeus saada terveydenhuollon ja sosiaalihuollon toimintayksiköistä potilasta ja asiakasta koskevat tiedot hoitoon liittyvien infektioiden diagnooseista ja aiheuttajista sekä tartunnan kulkuun vaikuttaneista tekijöistä. THL voi täydentää tietoja väestötietojärjestelmästä tiedoilla potilaan ja asiakkaan asuinkunnasta ja -paikasta sekä mahdollisesta kuolemasta.

Sairaanhoitopiiri ylläpitää alueellista hoitoon liittyvien infektioiden rekisteriä niiden seurantaan ja torjuntaan varten. Sillä on oikeus saada tietoja alueensa terveydenhuollon ja sosiaalihuollon toimintayksiköistä ja se voi täydentää tietoja väestötietojärjestelmästä.

Lääkkeille erittäin vastustuskykyisten mikrobien kantajien rekisteri

Sairaanhoitopiiri ylläpitää alueellista rekisteriä lääkkeille erittäin vastustuskykyisten mikrobien kantajista näiden mikrobien esiintymisen seuraamiseksi ja niiden leviämisen ehkäisemiseksi sekä rekisteriin merkittyjen henkilöiden hoidon tarkoituksenmukaiseksi järjestämiseksi.

Tapauskohtaiset rekisterit

THL, sairaanhoitopiiri tai kunta voi perustaa tautitapaukseen tai rajoitettuun epidemiaan liittyvän henkilörekisterin yleisvaarallisen tai valvottavan tartuntataudin taikka muun tartuntataudin jäljitystä varten tai mikrobikantajuuden ja altistuneiksi epäiltyjen seurantaan varten. Tapauskohtainen rekisteri on hävitettävä heti, kun se ei enää ole välttämätön tartuntataudin torjunnan kannalta.

Tietojen luovuttaminen rekistereistä

THL voi luovuttaa valtakunnallisesta tartuntatautirekisteristä ja tapauskohtaisesta rekisteristä aluehallintoviraston, sairaanhoitopiirin ja kunnan tartuntataudeista vastaavalle lääkärille tietoja siinä laajuudessa kuin se on tartuntatautien torjunnan kannalta välttämätöntä.

Sairaanhoidopiiriin tartuntataudeista vastaava lääkäri voi luovuttaa tartuntatautirekisteristä saamia tietoja tarpeellisessa laajuudessa kunnan tartuntataudeista vastaavalle lääkärille, veripalvelulaitokselle tai verikeskukselle sekä kudos- ja elinsiirtoja toteuttavalle terveydenhuollon toimintayksikölle.

Sairaanhoidopiiriin tartuntataudeista vastaava lääkäri voi luovuttaa lääkkeille erittäin vastustuskykyisten mikrobin kantajien rekisteristä saamia tietoja toiselle terveydenhuollon toimintayksikölle.

Rokotukset (44-54 §)

Kansallinen rokotusohjelma sisältää väestön suojaamiseksi tartuntataudeilta annettavat rokotukset. Rokotusohjelman sisällöstä päättää sosiaali- ja terveysministeriö. THL ohjaa rokotusten toimeenpanoa, seuraa niiden toteutumista ja vaikutuksia sekä tekee tutkimustyötä ja ehdotuksia kansallisen rokotusohjelman kehittämiseksi. Kunnan on järjestettävä kansallisen rokotusohjelman mukaiset rokotukset, mutta rokotteet kustantaa valtio. Käytännössä rokotuksia annetaan neuvoloissa, kouluterveydenhuollossa ja terveyskeskuksissa.

Valtioneuvosto voi päättää yleisten vapaaehtoisten rokotusten toimeenpanemisesta kansallisen rokotusohjelman lisäksi. Rokotuksesta säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Tästä esimerkki on vuosina 2009-2010 toteutettu influenssa A (H1N1)v -rokotus. Kunnan on järjestettävä myös valtioneuvoston päättämät yleiset vapaaehtoiset rokotukset.

Jos yleisen vapaaehtoisen rokotuksen toimeenpano on kiireellinen, valtioneuvosto voi antaa työterveyshuollolle oikeuden osallistua rokotuksen toimeenpanoon ja velvoittaa julkisen terveydenhuollon ja sosiaalihuollon toimintayksiköt järjestämään rokotus potilailleen ja asiakkailleen sekä näitä hoitavalle henkilökunnalle.

Kunnan on järjestettävä myös lääkärin määräyksen perusteella tartuntatautien ehkäisyyn käytettävät rokotukset, jotka eivät kuulu kansalliseen rokotusohjelmaan. Henkilö voi tarvita lääkärin määräämän rokotteen terveydentilansa tai esimerkiksi matkailuun liittyvän sairastumisriskin johdosta. Kunnalla ei kuitenkaan ole velvoitteita hankkia näitä rokotteita.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää järjestettäväksi pakollinen rokotus väestön tai sen osan hengelle ja terveydelle vakavaa vahinkoa aiheuttavan yleisvaarallisen tartuntataudin leviämisen ehkäisemiseksi. Pakollinen rokotus voidaan rajoittaa myös tiettyyn väestön osaan, ryhmään tai ikäluokkaan. Kunnan on järjestettävä pakollinen rokotus. Pakollinen rokotus voi tulla kyseeseen lähinnä bioterrorismin seurauksena syntyneen epidemian takia.

Sosiaali- ja terveysministeriö päättää rokotteiden taloudellisesta tai muuten merkittävistä hankinnoista. THL huolehtii ministeriön rokotehankintapäätöksen toimeenpanosta ja rokotteiden jakelusta.

THL seuraa rokotteiden tehoa, vaikuttavuutta ja turvallisuutta. Sen on ryhdyttävä toimenpiteisiin mahdollisen haittavaikutuksen selvittämiseksi, jota varten sillä on oikeus saada käyttöönsä tehtävien suorittamiseksi välttämättömät tiedot.

Terveydenhuollon ammattihenkilöllä on oikeus ilmoittaa rokotteiden tai rokotuksen haittavaikutuksesta Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus (Fimealle), joka tallentaa saamansa haittavaikutusilmoitukset haittavaikutusrekisteriin lääke- ja potilasturvallisuuden varmistamiseksi.

Työntekijän ja opiskelijan rokotussuoja potilaiden suojelemiseksi

Työskentelyyn sosiaalihuollon ja terveydenhuollon toimintayksiköiden asiakas- ja potilastiloissa, joissa hoidetaan lääketieteellisesti arvioituna tartuntatautien vakaville seuraamuksille alttiita asiakkaita tai potilaita, saa käyttää vain erityisestä syystä henkilöä, jolla on puutteellinen rokotussuoja. Tätä säädöstä aletaan soveltaa 1.3.2018.

Työntekijällä ja työharjoitteluun osallistuvalla opiskelijalla on oltava joko rokotuksen tai sairastetun taudin antama suoja tuhkarokkoa ja vesirokkoa vastaan. Lisäksi edellytetään

rokotuksen antama suoja influenssaa vastaan ja imeväisikäisiä hoitavilla hinkuyskää vastaan. Opiskeluterveydenhuollon on huolehdittava, että työharjoitteluun osallistuvilla opiskelijoilla on asianmukainen tarkoitettu rokotussuoja.

Työnantajalla on oikeus käsitellä työntekijän tai opiskelijan soveltuvuutta koskevia tietoja riittävän rokotussuojan osalta työntekijän tai opiskelijan suostumuksella yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain, ja henkilötietolain mukaisesti.

Työhön liittyvien vaarojen vuoksi annettavat kansallisen rokotusohjelmaan kuulumattomat rokotukset kuuluvat työnantajan järjestämään työterveyshuoltolain mukaiseen työterveyshuoltoon.

Tartunnan leviämistä rajoittavia toimenpiteitä (55-71 §, 82 ja 89 §)

Tuberkuloosiselvitys

Työnantajan on vaadittava työntekijältä ja harjoittelijoilta sekä muilta vastaavilta henkilöiltä luotettava selvitys siitä, ettei tämä sairasta hengityselinten tuberkuloosia, jos on perusteltu syy epäillä työntekijän sairastavan hengityselinten tuberkuloosia ja työntekijä on sellaisissa tehtävissä, joissa hengityselinten tuberkuloosin leviämisen seuraukset ovat tavanomaisista vakavammat. Tällaisia tehtäviä ovat työskentely sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköissä sekä alle kouluikäisten lasten hoitotehtävissä.

Selvitys on annettava ennen palvelussuhteen alkamista tai silloin, kun työssä olon aikana on perusteltu syy epäillä, että tämä sairastaa hengityselinten tuberkuloosia. Perusteltu syy on pitkäaikainen tai toistuva oleskelu maassa, jossa tuberkuloosi on yleinen tai muu erityinen altistuminen tuberkuloosille.

Salmonellaselvitys

Työnantajan on vaadittava työntekijältä, harjoittelijoilta ja muilta vastaavilta henkilöiltä luotettava selvitys siitä, ettei tällä ole salmonellatartuntaa, jos työntekijä on sellaisissa tehtävissä, joihin liittyy salmonellatartunnan tavallista suurempi leviämisaara. Tällaisia tehtäviä ovat työskentely elintarvikelaissa tarkoitettussa elintarvikehuoneistossa tehtävässä, jossa hän käsittelee pakkaamattomia kuumentamattomia tarjoiltavia elintarvikkeita sekä maidon tuotantotilalla muissa maidonkäsittelytehtävissä kuin lypsytyössä, jos tila toimittaa maitoa meijeriin, jossa maitoa ei pastöroida.

Työnantajan on vaadittava selvitys ennen palvelussuhteen alkamista tai silloin, kun työssä olon aikana on perusteltu syy epäillä, että tämä on salmonellabakteerin kantaja.

Työstä, päivähoidosta ja oppilaitoksesta poissaolosta päättäminen

Jos yleisvaarallisen tartuntataudin leviämisen estämiseksi on välttämätöntä, virkasuhteinen kunnan tartuntataudeista vastaava lääkäri voi tehdä päätöksen tautiin sairastuneen tai sairastuneeksi epäillyn henkilön työstä, päivähoitopaikasta tai oppilaitoksesta poissaolosta yhtäjaksoisesti yhteensä enintään kahden kuukauden ajaksi. Päätös työstä, päivähoitopaikasta tai oppilaitoksesta poissaolon lopettamisesta on tehtävä heti, kun asianomainen ei ole enää tartuntavaarallinen. Lääkäri voi jatkaa poissaoloaikaa enintään kuudella kuukaudella kerrallaan.

Päätös poissaolosta on mahdollista tehdä myös muun kuin yleisvaarallisen tartuntataudin leviämisen ehkäisemiseksi esimerkiksi MRSA-bakteerin tai streptokokki A:n aiheuttamassa epidemiassa.

Henkilöllä, joka tartuntataudin leviämisen estämiseksi on määrätty olemaan poissa ansiotyöstään, eristettäväksi tai karanteeniin, on oikeus saada ansionmenetyksen korvaamiseksi tartuntatautipäivärahaa. Sama oikeus on alle 16-vuotiaan lapsen huoltajalla, jos alle 16-vuotias lapsi on edellä mainitusta syystä määrätty pidettäväksi kotona ja huoltaja tämän vuoksi on estynyt tekemästä työtään.

Laajaan tartunnanvaaraan liittyvät toimenpiteet

Kun laajaa tartunnan vaaraa aiheuttava yleisvaarallinen tai sellaiseksi epäilty tartuntatauti on todettu tai sen esiintyminen on odotettavissa, kunnan tartuntatautien torjunnasta vastaava toimielin voi päättää sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköiden, oppilaitosten, päiväkotien, asuntojen ja vastaavien tilojen sulkemisesta sekä yleisten kokousten tai yleisötilaisuuksien kieltämisestä. Aluehallintovirasto voi tehdä alueellaan vastaavat päätökset silloin, kun ne ovat tarpeen usean kunnan alueella.

Jos muu kuin yleisvaarallinen tartuntatauti aiheuttaa laajaa tartunnan vaaraa, kunnan tartuntatautien torjunnasta vastaava toimielin ja aluehallintovirasto voivat alueellaan päättää oppilaitosten ja päiväkotien sulkemisesta, jos se on välttämätöntä taudin leviämisen ehkäisemiseksi.

Päätökset tehdään enintään yhden kuukauden ajaksi. Toimenpiteet on heti lopetettava, kun tartunnan vaaraa ei enää ole.

Karanteeni ja eristäminen

Jos yleisvaarallisen tartuntataudin tai yleisvaaralliseksi epäillyn tartuntataudin leviämistä ei voida muulla tavoin estää, virkasuhteinen kunnan tai sairaanhoitopiirin tartuntataudeista vastaava lääkäri voi päättää henkilön karanteenista enintään yhden kuukauden ajaksi. Päätös karanteenista voidaan tehdä henkilölle, joka on altistunut yleisvaaralliselle tartuntataudille ja se voidaan tehdä myös tahdosta riippumatta.

Tartuntataudeista vastaava lääkäri voi päättää karanteenin jatkamisesta enintään kuukaudella. Karanteeni on lopetettava heti, kun sille ei enää ole edellytyksiä. Lopettamisesta päättää virkasuhteinen tartuntataudeista vastaava lääkäri.

Jos yleisvaarallisen tai sellaiseksi epäillyn tartuntataudin leviämistä ei voida estää muilla toimenpiteillä, virkasuhteinen tartuntataudeista vastaava lääkäri voi päättää tartuntatautiin sairastuneen tai sairastuneeksi epäillyn henkilön eristämisestä terveydenhuollon toimintayksikköön enintään kahden kuukauden ajaksi ja eristämisen jatkamisesta enintään kuukaudella kerrallaan. Eristäminen on mahdollista myös henkilön tahdosta riippumatta ja hänelle voidaan määrätä eristämispäikassa annettavaksi välttämätön hoito hänen tahdostaan riippumatta.

Karanteeni ja eristäminen on toteutettava siten, että henkilön oikeuksia ei tarpeettomasti rajoiteta. Karanteeni toteutetaan henkilön asunnossa tai muussa päätöksen antajan hyväksymässä tai osoittamassa paikassa. Karanteeni- tai eristyshuoneen ovea voidaan pitää ulkopuolelta lukittuna silloin, kun se on välttämätöntä ilmasteitse tai pisara- ja kosketustartuntana tarttuvan yleisvaarallisen tai yleisvaaralliseksi perustellusti epäillyn tartuntataudin leviämisen ehkäisemiseksi. Päätöksen oven lukitsemisesta tekee virkasuhteinen tartuntataudeista vastaava lääkäri. Potilaan oikeutta tavata ulkopuolisia henkilöitä voidaan rajoittaa virkälääkärin päätöksellä.

Virkasuhteinen kunnan tai sairaanhoitopiirin tartuntataudeista vastaava lääkäri voi päättää toimeenpantavaksi puhdistuksia ja desinfiointeja. Vastaava lääkäri voi myös päättää matkatavaran, kontin tai muun tavaran karanteenista enintään kahden kuukauden ajaksi. Tavaran karanteenia voi jatkaa enintään kolmella kuukaudella.

Kiireellisessä tapauksessa myös muu kuin julkisessa terveydenhuollossa toimiva laillistettu lääkäri voi päättää henkilön tai tavaran karanteenista taikka henkilön eristämisestä tai välttämättömän sairaanhoidon toteuttamisesta, lääkityksen antamisesta henkilön vastustuksesta huolimatta tai tapaamisen rajoittamisesta enintään kolmeksi päiväksi. Päätös on saatettava niin pian kuin olosuhteet sallivat kunnan tai sairaanhoitopiirin virkasuhteisen tartuntataudeista vastaavan lääkärin vahvistettavaksi.

Jos pikaiset toimenpiteet ovat tarpeen yleisvaarallisen tartuntataudin leviämisen estämiseksi, sosiaali- ja terveysministeriö sekä aluehallintovirasto ja kunnan tartuntatautien torjunnasta vastaava toimielin toimialueellaan voivat tehdä välttämättömät karanteenia ja eristämistä koskevat päätökset.

Virka-apu

Jos THL, aluehallintovirasto, tartuntatautien torjunnasta vastaava kunnan toimielin, kunnan tai sairaanhoitopiirin tartuntataudeista vastaava lääkäri toteaa, että yleisvaarallisen tai yleisvaaralliseksi epäillyn tartuntataudin leviämistä ei voida muulla tavoin estää, poliisin, pelastusviranomaisen tai puolustusvoimien on annettava tämän pyynnöstä virka-apua.

Lääkkeiden, laitteiden ja tarvikkeiden käyttö (72-77 §)

Tarkoituksenmukaisen ja yhdenvertaisen lääkehoidon varmistamiseksi poikkeuksellisen epidemian uhatessa ja aikana STM voi määräaikaista rajoittaa tartuntataudin hoitoon tarkoitettujen lääkkeiden määräämistä ja luovuttamista tai antaa oikeuksia määrätä tai luovuttaa niitä. STM voi päättää varmuusvarastoon hankittujen lääkkeiden, terveydenhuollon laitteiden ja tarvikkeiden ja suojainten käyttöönotosta ja jakelusta. STM voi myös antaa luovutettujen lääkkeiden myyntiluvasta poikkeavia käyttö-, valmistus- ja annosteluohjeita.

Lääkelain säännöksistä voidaan poiketa myös muutoin, mm. sallia jonkin lääkevalmisteen käyttö ilman myyntilupaa, luovuttaa lääkkeitä sairaala-apteekista muille terveydenhuollon toimintayksiköille tai antaa potilaalle ja toimintayksikön henkilökunnalle tartuntataudin hoidossa tarvittavat lääkkeet. Fimea vastaa lääkejakelelu turvallisuudesta, toimivuudesta sekä lääkealan toimijoiden ohjauksesta.

STM voi myöntää tartuntataudin ja sen aiheuttamien jälkitautien hoitamiseksi määräaikaisen poikkeuksen terveydenhuollon laitteen tai tarvikkeen käyttöön ottamiseksi, vaikka sen vaatimustenmukaisuuden arviointia ei ole toteutettu laissa edellytetyllä tavalla.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan säätää lääkkeiden määräämistä ja luovuttamista koskevista poikkeuksista, lääkkeen käytöstä ja lääkkeestä potilaalta perittävistä hinnasta sekä lääkelaista terveydenhuollon laitteista ja tarvikkeista annetusta laista poikkeavista menettelyistä.

Asetukset

Valtioneuvosto on antanut asetuksen tartuntataudeista (146/2017) ja sosiaali- ja terveysministeriö on antanut asetuksen rokotuksista (149/2017). Molemmat asetukset ovat tulleet voimaan 13.3.2017.

SUOMEN KUNTALIITTO

Hanna Tainio
varatoimitusjohtaja

Tarja Myllärinen
johtaja, sosiaali- ja terveysasiat